

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Затверджую:

Т.в.о. декана
юридичного факультету
Надія МОСКАЛЮК
» 2023 р.

Затверджую:

В.о. проректора з
науково-педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
» 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни
«Порівняльне конституційне право»

Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань - 29 Міжнародні відносини
Спеціальність - 293 Міжнародне право
Освітньо-професійна програма - «Міжнародне право»

Кафедра теорії та історії держави і права

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції	Практичні	ІРС	Тренінг, КПЗ	СРС	Разом	Екзамен/ залік
Денна	1	2	30	30	4	8	48	120	Екзамен

31.08.2023
[Signature]

Тернопіль – ЗУНУ, 2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 29 Міжнародні відносини спеціальності 293 Міжнародне право (затверджена Вченою Радою ЗУНУ, протокол № 10 від 23.06.2023 р.).

Робочу програму склала д.ю.н., доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права Тетяна ДРАКОХРУСТ.

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри теорії та історії держави і права, протокол № 1 від 30.08.2023 р.

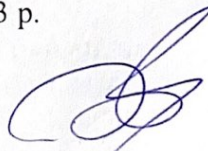
В.о. завідувача кафедри

Наталія ЧУДИК

Розглянуто і схвалено групою забезпечення спеціальності 293 Міжнародне право, протокол № 1 від 31.08.2023 р.

Голова ГЗС

Ярина ЖУКОРСЬКА

Гарант ОП

Людмила САВАНЕЦЬ

1. Опис дисципліни «Порівняльне конституційне право»

Дисципліна – Порівняльне конституційне право	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – ECTS - 4	Галузь знань – 29 Міжнародні відносини	Нормативна дисципліна циклу загально нормативних дисциплін
Кількість залікових модулів - 4	Спеціальність – 293 Міжнародне право	Рік підготовки -1 Семестр-2
Кількість змістових модулів – 2	Освітньо-професійна програма – Міжнародне право	Лекції -30 год. Семінарські заняття -30 год.
Загальна кількість годин - 120	Ступінь вищої освіти - бакалавр	Самостійна робота студентів - 48 год. Тренінг, КПЗ – 8 год. ІРС- 4 год.
Тижневих годин – 8, з них аудиторних - 4		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання вивчення дисципліни.

2.1. Мета вивчення дисципліни

Дисципліна порівняльне конституційне право вивчається, як правило, після конституційного права України і має три основних мети: загальноосвітню, правознавчу і практичну.

Загальноосвітнє значення цієї дисципліни пов'язане з необхідністю підвищення загальної культури студентів – майбутніх юристів.

Правознавча мета дисципліни полягає в поглибленні теоретичних знань про різні форми державного правління, територіально-політичного устрою держав, системи державних органів та органів місцевого самоврядування, про різні моделі правового регулювання статусу особи, про конституційні принципи економічного, соціально-політичного та духовного життя громадян окремих держав.

Практичне значення дисципліни пов'язане з вивченням позитивних та негативних якостей тих чи інших конституційно-правових інститутів та методів конституційного регулювання, що по-різному проявляються за різних умов: позитивні риси обертаються негативними наслідками і навпаки.

Знання конституційної теорії і практики різних держав, вивчення та узагальнення кращого світового досвіду державного будівництва сприятиме вдосконаленню конституційно-правового регулювання в Україні.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Приступаючи до вивчення порівняльного конституційного права, студенти повинні перш за все зрозуміти місце цієї дисципліни в системі інших навчальних дисциплін, встановити зв'язок між ними.

Робота студентів по вивченню тем кожного розділу дисципліни включає в себе вирішення двох основних завдань:

1. Вивчення положень конституцій, законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють конституційно правові відносини в зарубіжних країнах.
2. Вивчення навчальної і спеціальної юридичної літератури.

Коло питань, які студенти повинні вивчити, зміст вимог, що ставляться на іспиті, основна література і нормативний матеріал, який підлягає вивченню, визначається програмою дисципліни “Порівняльне конституційне право”.

2.3. Найменування компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

СК 1. Здатність критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття міжнародного, європейського права, порівняльного правознавства, враховувати темпоральний чинник та прогнозувати основні напрямки розвитку правових систем.

СК 2. Здатність формувати судження у сфері міжнародного, європейського, національного права, порівняльного правознавства, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

СК 5. Здатність аналізувати зміст національних правових норм, інститутів і галузей права у порівняльно-правовому контексті.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою для вивчення навчальної дисципліни «Порівняльне конституційне право» є наступні дисципліни: «Теорія держави і права», «Історія міжнародного права», «Правові системи сучасності», «Правові інституції України та зарубіжних країн».

2.5. Результати навчання:

РН 5. Здійснювати порівняльний аналіз правових систем, оцінювати і аргументувати їхні недоліки та переваги, знаходити і тлумачити релевантне іноземне законодавство, надавати консультації щодо його змісту і практики застосування, оцінювати та мінімізувати ризики юридично значущих дій з урахуванням множинності правових систем і юрисдикцій.

РН 8. Складати проекти міжнародного договору та пов'язаної з ним документації (закону про ратифікацію, пояснювальних записок тощо) українською та іноземною мовами, складати процесуальні документи, тексти законопроектів, пояснювальних записок, порівняльних таблиць, іншої супровідної документації до законопроектів, вести дипломатичну й ділову кореспонденцію.

РН 9. Передбачати широкі загальносуспільні наслідки укладання міжнародного договору, вчинення іншої дії дипломатичного або міжнародно-правового характеру, прийняття внутрішньодержавних нормативно-правових актів, виявляти відповідні ризики та попереджати загрози, в тому числі, у співпраці з фахівцями інших галузей.

РН 15. Формулювати висновки, розробляти рекомендації, обґрунтовувати власне бачення шляхів розв'язання проблем у сфері правотворчої, правоінтерпретаційної та правозастосовної діяльності.

РН 16. Знати сучасні наукові досягнення у сфері міжнародного та національного права, мати навички науково-дослідної роботи, інтерпретувати результати наукових досліджень та враховувати їх у практичній професійній діяльності.

3. Програма дисципліни “ПОРІВНЯЛЬНЕ КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО”

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Поняття порівняльного конституційного права.

Конституційне право в зарубіжних країнах як галузь права. Термінологія. Об'єкт регулювання конституційного права в зарубіжних країнах. Місце конституційного права в системі права зарубіжних країн. Система конституційного права зарубіжних країн. Особливості норм конституційного права. Інститути конституційного права в зарубіжних країнах. Конституційно-правові відносини і суб'єкти цих відносин в зарубіжних країнах.

Джерела конституційного права в зарубіжних країнах.

Конституційне право зарубіжних країн як юридична наука. Розвиток знань про конституційне право. Основні напрями і школи в сучасній науці конституційного права в зарубіжних країнах.

Конституційне право зарубіжних країн як навчальна дисципліна. Структура та методика курсу “Конституційне право”, його взаємозв'язок з іншими навчальними дисциплінами.

Тема 2. Конституції зарубіжних країн: основні положення.

Поняття і значення конституції. Конституція фактична і конституція юридична. Структура конституції. Значення конституції.

Суть і зміст конституції. Властивості конституції. Конституція як політичний документ. Конституція як ідеологічний документ. Соціальний і правовий (юридичний) зміст конституції.

Розробка, прийняття та зміна конституції. Розробка проекту конституції. Загальнонародне обговорення проекту конституції. Прийняття конституції. Прийняття конституції установчими зборами. Прийняття конституції парламентом. Прийняття конституції шляхом референдуму.

Окреслені конституції. Порядок внесення змін і поправок до конституції.

Види конституцій. Класифікація конституцій за соціальними та за юридичними ознаками, за формою вираження, порядком прийняття, за способами внесення змін, часу дії. Тенденції розвитку зарубіжних конституцій. Загальна характеристика чотирьох етапів розвитку світового конституціоналізму.

Інститут конституційного контролю в конституційному праві. Поняття і значення конституційного контролю. Органи, що здійснюють конституційний контроль. Спеціалізовані органи конституційного контролю. Види конституційного контролю. Порядок вирішення спорів щодо конституційності законодавчих та інших нормативно-правових актів.

Тема 3. Конституційний статус людини і громадянина в зарубіжних країнах.

Правові системи зарубіжних країн і правовий статус особи. Права й обов'язки людини і громадянина. Права людини і права громадянина: поняття, спільні риси та відмінності. Обов'язки людини і обов'язки громадянина. Основні положення міжнародного права про правовий статус особи. Класифікація прав і свобод людини.

Інститут громадянства в конституційному праві. Фізичні особи: основні положення правового статусу. Поняття громадянства. Громадяни, іноземці, особи без громадянства, з подвійним громадянством. Громадяни та піддані. Способи набуття (за народженням і натуралізація) та втрати (вихід і позбавлення) громадянства. Екстрадиція.

Тема 4. Конституційно-правові основи суспільного устрою.

Поняття і структура суспільного устрою. Суспільний устрій і конституційне право.

Економічні відносини. Економічна система. Власність. Праця. Конституційно-правові принципи економічної діяльності. Фінансова система.

Соціальні відносини. Соціальна система, соціальна структура і соціальна справедливість. Відносини між працею і капіталом. Міжнаціональні відносини. Заохочення і охорона шлюбу та сім'ї. Охорона навколишнього середовища, охорона здоров'я і соціальне забезпечення. Державний захист споживача.

Духовно-культурні відносини. Загальна характеристика. Освіта. Наука і культура. Релігія.

Політичні відносини. Політична влада і політична система. Політичний процес. Політична і правова культура. Політичний режим.

Тема 5. Конституційно-правовий статус інститутів сучасного суспільства.

Держава. Поняття держави як конституційно-правового інституту. Соціальна держава. Правова держава. Демократична держава. Світська держава. Конституційні принципи внутрішньої політики держави. Конституційні принципи зовнішньої політики держави. Конституційні принципи організації держави. Державний апарат. Конституційно-правовий статус державних і самоуправлінських органів. Конституційно-правовий статус збройних сил.

Політичні партії і партійні системи. Поняття і суть політичних партій. Соціально-політична класифікація політичних партій. Організаційна класифікація політичних партій. Конституційно-правове регулювання статусу політичних партій. Правова інституціоналізація політичних партій: реєстрація, фінансування. Партійні системи.

Конституційно-правовий статус політичних об'єднань. Загальна характеристика неполітичних об'єднань. Соціально-професійні організації. Об'єднання із публічними функціями.

Релігійні спільноти і церква. Основні фактори, що обумовлюють вплив релігійних спільнот і церкви на політичне життя суспільства. Конституційно-правове регулювання релігійних відносин і статусу церкви.

Засоби масової інформації. Поняття і соціальне значення ЗМІ. Конституційно-правове регулювання ЗМІ. Не допуск монополії. Відповідальність за порушення законодавства про ЗМІ. Статус журналіста. Опитування суспільної думки.

Тема 6. Форми правління і державні режими в зарубіжних країнах.

Поняття і класифікація форм правління.

Монархічна форма правління. Абсолютна, дуалістична і парламентарна монархії. Особливості монархії в деяких країнах. Монархія з республіканськими елементами. Колективна монархія.

Республіка як форма державного правління. Поліархія. Президентська, парламентська, квазіпрезидентська республіки. Республіка з монархічними елементами та республіка без деяких республіканських елементів. Теократична республіка.

Поняття державного режиму. Основні елементи державного режиму. Методи управління і державний режим.

Класифікація державних режимів. Демократичний державний режим. Пліуралістична демократія. Консенсусна демократія. Плебісцитарна демократія. Консолідована демократія. Представницька демократія. Безпосередня демократія.

Основні риси демократичного державного режиму.

Авторитарний (владний) режим. Теорія правлячої еліти. Теорії масового суспільства і масової держави. Характерні риси авторитарного режиму.

Тоталітарний режим. Характерні риси тоталітарного режиму. Військовий, фашистський, комуністичний режими.

Тема 7. Територіальна організація публічної влади.

Поняття політико-територіального устрою держави і класифікація його форм. Державна територія і державні кордони. Унітарна і федеративна держава. Конфедерація. Територіальна автономія. Адміністративно-територіальний поділ.

Автономія. Поняття автономії. Види автономії (персональна, корпоративна і територіальна). Політична і адміністративна автономії. Культурно-національна автономія.

Унітарна держава. Поняття унітарної держави. Форми унітарної держави.

Федерація. Поняття федеративної держави. Виникнення федеративних держав та їх структура. Види федерацій: договірні та конституційні федерації. Симетричні та асиметричні федерації. Централізовані та відносно децентралізовані федерації. Суб'єкти федерації і їх правове положення. Територіальні утворення, що не є суб'єктами у федеративних державах. Проблема сецесії суб'єктів федерації. Розмежування владних повноважень федерації та її суб'єктів. Форми участі суб'єктів федерації у вирішенні загальнодержавних питань. Федеральний контроль і федеральний примус.

Регіоналістська держава: поняття та загальна характеристика. Відмінність регіоналістської держави від федерації.

Конфедерації, співдружності, інші політико-територіальні утворення. Конфедерація як союз держав. Співдружність. Колоніальні й залежні території.

Тема 8. Інститути безпосередньої демократії в зарубіжних країнах.

Поняття і принципи виборчого права. Поняття і суть виборів. Принципи виборчого права. Активне і пасивне виборче право. Рівне виборче право. Прямі і непрямі вибори.

Правове регулювання підготовки і проведення виборів. Призначення виборів. Висунення і реєстрація кандидатів. Виборчі округи та виборчі дільниці. Виборчі органи. Списки виборців. Передвиборча агітація.

Голосування і визначення результатів виборів. Поняття і види голосування. Абсентизм і обов'язковість голосування. Заходи щодо підвищення виборчої активності населення.

Види виборчих систем. Мажоритарна виборча система та її різновиди. Пропорційна виборча система. Основні і додаткові правила розподілу мандатів при пропорційній системі. Змішані виборчі системи.

Контроль за проведенням виборів.

Голосування за відкликання обраного представника.

Референдум: поняття і види. Ініціатива референдуму. Формула референдуму і організація голосування. Види референдуму та його правові наслідки. Оформлення результатів референдуму.

Тема 9. Законодавча влада: парламент.

Поняття законодавчої влади. Поняття, види та структура парламенту. Класифікація парламентів за їх структурою. Верхня та нижня палати парламенту. Формування палат парламенту. Припинення повноважень парламенту. Розпуск парламенту: правові підстави, порядок та юридичні наслідки.

Правовий статус члена парламенту. Права і привілеї членів парламенту. Професійні парламентарії. Вільний та імперативний мандат. Депутатський імунітет та індемнітет. Обов'язки

депутата. Відповідальність депутатів.

Внутрішня організація парламенту та його палат. Внутрішні органи парламенту. Голова парламенту (спікер). Партійні фракції. Комітети і комісії. Апарат парламенту: поняття, склад, основні функції.

Повноваження парламенту. Класифікація парламентів за їх повноваженнями. Основні повноваження парламентів. Контроль парламенту за діяльністю виконавчої влади. Вотум недовіри уряду. Парламентські розслідування. Імпічмент.

Порядок роботи парламенту. Сесії та засідання парламенту. Чергові та позачергові сесії. Кворум.

Законодавчий процес. Стадії законодавчого процесу. Законодавча ініціатива. Стадії обговорення законопроекту. Прийняття закону. Промульгація та оприлюднення закону. Набрання законом чинності.

Спеціальні парламентські процедури. Висунення кандидатур та надання згоди на призначення окремих посадових осіб. Делегування законодавчих повноважень виконавчій владі. Усунення з посади президента та інших посадових осіб. Ратифікація міжнародних угод та договорів. Непарламентські форми здійснення законодавчої влади.

Тема 10. Виконавча влада: глава держави, уряд.

Поняття виконавчої влади. Виконавча і розпорядча діяльність. Особливості здійснення виконавчої влади в окремих державах.

Глава держави. Поняття та види глави держави. Монарх: поняття та види. Правовий статус монарха.

Президентура: поняття та види. Президент. Порядок обрання президента. Повноваження та обов'язки президента. Відповідальність президента. Віце-президент.

Уряд. Поняття, склад і структура уряду. Формування уряду. Види урядів. Повноваження уряду. Відповідальність уряду та його членів. Міністерства та відомства. Державний апарат. Державні службовці. Армія та силові структури. Правоохоронні органи.

Тема 11. Конституційні моделі судової влади.

Поняття судової влади. Призначення судової влади. Проблеми в діяльності судової влади.

Судові органи і судові системи. Склад судових органів. Формування судів. Статус суддів. Види судових органів. Органи досудового слідства. Суди загальної юрисдикції. Спеціальні суди. Мусульманські суди. Суди звичаєвого права. Конституційні суди. Церковні суди.

Моделі судових систем. Англосаксонська модель. Європейська континентальна модель. Соціалістична модель. Мусульманська модель.

Системи судових органів. Єдина система загальних судів. Система федеральних судів. Суди першої інстанції, апеляційні, касаційні суди.

Суддівське самоврядування.

Здійснення судової влади. Загальні конституційні принципи діяльності суду. Особливі принципи діяльності суду у сфері кримінального процесу.

Органи і посадові особи, що сприяють здійсненню судової влади. Прокурори, слідчі, адвокати, судові виконавці, нотаріуси.

Змістовий модуль 2.

Тема 12. Основи конституційного права США.

Конституція США. Прийняття і структура Конституції. Основні риси Конституції США. Зміна Конституції. Поправки до Конституції США. Конституційний контроль.

Основи правового статусу особи. Концепція прав людини. Білль про права.

Правове регулювання громадських об'єднань. Політичні партії США. Союзи підприємців і професійні спілки. Засоби масової інформації.

Правове регулювання інститутів безпосередньої демократії. Вибори в США. Відкликання обраних депутатів. Законодавча влада. Законодавча влада у системі розподілу влад. Система стримувань і противаг.

Поняття, структура і порядок формування Конгресу США. Повноваження Конгресу і порядок його діяльності.

Виконавча влада в США. Президент, Віце-президент і міністри. Вибори Президента і Віце-

президента. Повноваження Президента США. Відповідальність Президента. Кабінет Президента, міністерства і відомства.

Судова влада в США. Судові системи. Верховний суд США, апеляційні і окружні суди. Федеральні суди. Суди штатів.

Американський федералізм. Штати як суб'єкти федерації США.

Місцеве управління і самоврядування в США. Графства, міста, тауни і тауншіпи. Спеціальні округи.

Тема 13. Основи конституційного права Великобританії.

Конституція Великобританії. Структура конституції. Джерела конституції Великобританії: статути, судові прецеденти, конституційні звичаї, доктринальні джерела. Зміст конституції. Зміна конституції.

Основи правового статусу особи. Гарантії основних (конституційних) соціально-економічних прав громадян. Політичні і особисті права.

Правове регулювання громадських об'єднань. Політичні партії у Великобританії. Конфедерація британської промисловості. Британський конгрес тред-юніонів.

Правове регулювання інститутів безпосередньої демократії. Вибори. Активне і пасивне виборче право.

Законодавча влада. Парламент: поняття та структура. Палата общин. Палата лордів. Законодавчий процес. Повноваження парламенту.

Виконавча влада. Монарх: правовий статус. Уряд Великобританії. Прем'єр-міністр, кабінет міністрів, "внутрішній кабінет".

Судова влада. Судова система Великобританії. Помічники суддів у графствах. Магістрати. Суди графств. Суд корони, Високий суд, Апеляційний суд як складові Верховного суду Великобританії. Апеляційний комітет Палати лордів. Призначення суддів у Великобританії.

Місцеве управління і самоврядування. Великобританія як складна унітарна держава з політичною і адміністративною автономією. Особливості місцевого управління в Північній Ірландії, Шотландії, Уельсі. Графства, округи, приходи, общини. Ради і загальні збори. Державний контроль за діяльністю органів місцевого управління та самоврядування.

Тема 14. Основи конституційного права Франції.

Конституція Франції. Структура Конституції. Загальна характеристика Конституції Франції 1958 року. Основні риси Конституції. Зміна Конституції. Конституційний контроль.

Основи правового статусу особи. Соціально-економічні і політичні права особи. Обов'язки громадян Франції. Захист конституційних прав і свобод.

Правове регулювання діяльності громадських об'єднань. Політичні партії: поняття та правовий статус. Союзи підприємців та професійні спілки.

Правове регулювання інститутів безпосередньої демократії. Вибори у Франції. Пасивне і активне виборче право. Виборчі системи. Референдум.

Законодавча влада. Парламент: поняття та структура. Повноваження Парламенту. Законодавчий процес. Контрольні та судові повноваження Парламенту.

Виконавча влада. Дуалізм виконавчої влади. Президент республіки, його роль і повноваження щодо виконавчої влади. Уряд Франції. Структура та компетенція уряду.

Вищі контрольні та консультативні органи Франції. Конституційна рада. Державна рада. Рахункова палата.

Судова влада. Система судів Франції: громадські суди, суди загальної юрисдикції, спеціальні суди, адміністративні суди, суди присяжних.

Місцеве управління і самоврядування. Адміністративно-територіальний устрій. Комунальна (общинна) рада. Генеральна (департаментська) рада. Регіональна рада. Регіональний префект, супрефект.

Тема 15. Основи конституційного права ФРН.

ФРН як європейська держава: геополітичне положення.

Конституція ФРН: підготовка та прийняття. Основні риси конституції ФРН. Зміни і доповнення до конституції. Конституційний контроль. Федеральний конституційний суд. Конституційні суди земель.

Основи правового статусу особи. Політичні права і свободи. Соціально-економічні та соціально-культурні права. Обов'язки громадян ФРН.

Правове регулювання громадських об'єднань. Конституційне законодавство ФРН про політичні партії. Поляризація політичних партій у ФРН. Федеральний союз німецької промисловості. Об'єднання німецьких профспілок.

Правове регулювання інститутів безпосередньої демократії. Вибори у ФРН. Активне і пасивне виборче право. Організація виборів. Референдум, народне опитування, народна ініціатива.

Законодавча влада. Поняття і структура парламенту. Бундестаг. Бундесрат.

Виконавча влада. Федеральний президент у системі державної влади ФРН. Федеральний уряд. Федеральний канцлер.

Судова влада у ФРН. Структура судової системи. Федеральний конституційний суд і конституційні суди земель. Загальні, адміністративні, трудові, фінансові і соціальні суди. Прокуратура.

Німецький федералізм. Землі, ландтаги, уряди земель.

Місьцеве управління і самоврядування. Конституції земель. Районні збори і муніципальні ради.

4. Структура залікового кредиту дисципліни „Порівняльне конституційне право ” Денна форма навчання

№ п/п	ТЕМА	Кількість годин					
		Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Тренінг, КПЗ	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1							
1	Поняття порівняльного конституційного права	2	2	2	2		тести
2	Конституції зарубіжних країн: основні положення	2	2	2			тести
3	Конституційний статус людини і громадянина в зарубіжних країнах	2	2	2			тести
4	Конституційно-правові основи суспільного устрою	2	2	2			тести
5	Конституційно-правовий статус інститутів сучасного суспільства	2	2	2			тести
6	Форми правління і державні режими в зарубіжних	2	2	2			тести

	країнах						
7	Територіальна організація публічної влади	2	2	6			кейси
8	Інститути безпосередньої демократії в зарубіжних країнах	2	2	6			кейси
9	Законодавча влада: парламент	2	2	2		4	тести
10	Виконавча влада: глава держави, уряд	2	2	6			
11	Конституційні моделі судової влади	2	2	2			кейси
Змістовий модуль 2							
12	Основи конституційного права США	2	2	6	2		опитування
13	Основи конституційного права Великобританії	2	2	2		4	опитування
14	Основи конституційного права Франції	2	2	2			тести
15	Основи конституційного права ФРН	2	2	4			тести
	Всього:	30	30	48	4	8	

5. Тематика семінарських занять.

Змістовий модуль 1.

Практичне заняття 1.

Тема: Поняття порівняльного конституційного права.

Мета: Дослідження особливостей виникнення науки порівняльного конституційного права та її розвитку до початку ХХІ ст., особливостей розвитку наукової думки в Україні.

Питання для обговорення:

- Конституційне право в зарубіжних країнах:
Терміни „конституційне право” і „державне право”.
Предмет і метод конституційного права.
Визначення конституційного права в зарубіжних країнах.
Місце і роль конституційного права в правових системах.

Практичне заняття 2.

Тема: Конституції зарубіжних країн: основні положення.

Мета: Дослідження особливостей конституції в Україні та зарубіжних країнах.

Питання для обговорення:

1. Поняття і значення конституції:
 - 1.1.Визначення конституції.
 - 1.2.Соціальні функції конституції.
 - 1.3.Об'єкти конституційного регулювання.
 - 1.4.Дія конституції.
2. Форма і структура конституції:
 - 2.1.Форма конституцій.
 - 2.2.Структура конституцій.
 - 2.3.Мова і стиль конституцій.
3. Класифікація конституцій:
 - 3.1. Тимчасові і постійні конституції.
 - 3.2. Класифікація за змістом і характером конституцій (класифікація за часом дії).

Практичне заняття 3.

Тема: Конституційний статус людини і громадянина в зарубіжних країнах.

Мета: Дослідження особливостей конституційного статусу людини і громадянина в зарубіжних країнах.

Питання для обговорення:

1. Загальні поняття правового статусу людини і громадянина в зарубіжних країнах:
 - 1.1.Права людини і права громадянина.
 - 1.2.Історичний розвиток прав і свобод.
 - 1.3.Права, свободи і обов'язки, способи їх конституційного формулювання (закріплення).
 - 1.4.Класифікація прав, свобод і обов'язків.
 - 1.5.Гарантії прав і свобод.
2. Інститут громадянства в конституційному праві зарубіжних країн:

Практичне заняття №4

Тема: Конституційно-правові основи суспільного устрою в зарубіжних країнах.

Мета: Дослідження особливостей суспільного ладу

Питання для обговорення:

1. Поняття суспільного ладу:
 - 1.1.Визначення та структура суспільного ладу.
 - 1.2.Співвідношення суспільного ладу і конституційного права.
2. Економічні відносини: конституційно-правове регулювання:
 - 2.1.Економічна система.
 - 2.2.Конституційно-правове регулювання власності.
 - 2.3.Праця, як інститут економічних відносин.
 - 2.4.Конституційно-правові принципи економічної діяльності.
 - 2.5.Фінансова система в конституційному праві зарубіжних країн.
3. Соціальні відносини в конституціях зарубіжних країн:

Практичне заняття 5.

Тема: Конституційно-правовий статус інститутів сучасного суспільства.

Мета: Дослідження особливостей конституційного статусу інститутів.

Питання для обговорення:

1. Держава:
 - 1.1.Поняття держави, як конституційно-правового інституту.
 - 1.2.Соціальна держава.
 - 1.3.Правова держава.
 - 1.4.Демократична держава.
 - 1.5.Світська держава.
 - 1.6.Конституційні принципи внутрішньої політики держави.
 - 1.7.Конституційні принципи зовнішньої політики держави.
 - 1.8.Конституційні принципи організації держави.
 - 1.9.Державний апарат.

Практичне заняття 6.

Тема: Форми правління і державні режими в зарубіжних країнах.

Мета: Вивчення особливостей форм правління та державних режимів.

Питання для обговорення:

1. Поняття форми правління:
2. Визначення форми правління.
3. Класифікація форм правління.

Практичне заняття №7

Тема: Територіальна організація публічної влади.

Мета: Вивчення особливостей територіального устрою

Питання для обговорення:

1. Територіальний устрій держави:
 - 1.1. Поняття територіального устрою держави.
 - 1.2. Територіальна автономія.
 - 1.3. Форми політико-територіального устрою.
2. Унітарний устрій (унітаризм):
 - 2.1. Поняття унітаризму.
 - 2.2. Види унітарних держав.
3. Федеративний устрій (федералізм):
 - 3.1. Поняття федералізму.
 - 3.2. Статус суб'єктів федерації і інших суб'єктів державної автономії.

Практичне заняття №8

Тема: Інститути безпосередньої демократії в зарубіжних країнах.

Мета: З'ясувати суть проведення виборів.

Питання для обговорення:

1. Поняття і суть виборів:
 - 1.1. Поняття і соціальна функція виборів.
 - 1.2. Види виборів.
 - 1.3. Періодичність виборів.
 - 1.4. Виборча система.
 - 1.5. Виборче право.
2. Принципи виборчого права:

Практичне заняття № 9.

Тема: Законодавча влада: парламент.

Мета: Дослідження особливостей діяльності парламенту

Питання для обговорення:

1. Поняття, соціальні функції і повноваження парламенту:
2. Поняття і соціальні функції парламенту.
3. Представницький характер.
4. Загальна характеристика компетенції парламентів.

Практичне заняття № 10

Тема: Виконавча влада: глава держави, уряд.

Мета: Вивчення особливостей здійснення виконавчої влади в державах.

Питання для обговорення:

1. Виконавча влада:
 - 1.1. Поняття виконавчої влади.
 - 1.2. Особливості здійснення виконавчої влади в окремих державах.
2. Глава держави:
 - 2.1. Поняття і місце глави держави в системі влади.
 - 2.2. Юридична форма глави держави.
 - 2.3. Повноваження глави держави.
 - 2.4. Монарх: особливості статусу.
 - 2.5. Президент: порядок обрання і заміщення, привілеї, відповідальність.

2.6. Допоміжні органи і установи при главі держави.

Практичне заняття №11.

Конституційні моделі судової влади.

Мета: Вивчення особливостей здійснення судової влади в державах.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика судової влади в зарубіжних країнах:
2. Поняття і соціальна функція.
3. Структура судової влади.
4. Статус суддів, прокурорів, слідчих.
5. Вищі органи суддівського самоврядування.

Змістовий модуль 2.

Практичне заняття №12.

Тема: Основи конституційного права США.

Мета: Вивчення конституційного права США.

Питання для обговорення:

1. Прийняття, структура та основні риси Конституції США. Поправки до Конституції США.
2. Конституційно-правове регулювання громадських об'єднань в США.
3. Правове регулювання інститутів безпосередньої демократії в США.
4. Законодавча і виконавча влада в США.
5. Судова влада США.
6. Американський федералізм.

Практичне заняття №13

Тема: Основи конституційного права Великобританії.

Мета: Вивчення особливостей здійснення гілок влади у Великобританії.

Питання для обговорення:

1. Конституція Великобританії: поняття, структура та джерела.
2. Основи конституційно-правового статусу особи у Великобританії.
3. Законодавча влада у Великобританії.
4. Виконавча влада у Великобританії.
5. Судова влада Великобританії: загальна характеристика.
6. Особливості місцевого самоврядування Великобританії.

Практичне заняття №14.

Тема: Основи конституційного права Франції.

Мета: Вивчення особливостей здійснення гілок влади у Франції.

Питання для обговорення:

1. Конституція Франції 1958 р.: загальна характеристика.
2. Основи правового статусу особи. Правове регулювання об'єднань громадян у Франції.
3. Законодавча і виконавча влада у Франції. Дуалізм виконавчої влади.
4. Система судів Франції: загальна характеристика.

Практичне заняття №15

Тема: Основи конституційного права ФРН.

Мета: Вивчення особливостей здійснення виконавчої влади ФРН.

Питання для обговорення:

1. Конституція ФРН: основні риси.
2. Основи правового статусу особи у ФРН.
3. Конституційне законодавство ФРН про політичні партії.
4. Особливості здійснення законодавчої влади у ФРН.
5. Виконавча влада у ФРН.
6. Міське управління і самоврядування ФРН.

7. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Комплексно-практичне індивідуальне завдання (КПЗ) – це вид індивідуальної позааудиторної роботи студента, яку студенти виконують самостійно під керівництвом викладача. Як правило, індивідуальні завдання виконуються окремо кожним студентом. Формою контролю індивідуальної роботи студента є перевірка виконання теоретичного і практичного завдання у формі розв'язання задачі.

Мета КПЗ. Самостійне опрацювання програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи з чинним законодавством.

Вимоги до КПЗ:

КПЗ виконується у формі письмової роботи, яка полягає у виконання теоретичного і практичного завдання у формі розв'язання задачі.

Працюючи індивідуально студенти повинні продемонструвати вміння правильно застосовувати теоретичний матеріал на практиці Виконання КПЗ є однією із форм перевірки знань студентів, що сприяє закріпленню і поглибленому засвоєнню знань з навчального предмету.

Робота повинна включати також теоретичне та практичне підґрунтя виконання індивідуального завдання, тобто має бути складений перелік нормативно-правових документів, які застосовувалися при складенні документа із посиланням на конкретні норми Також до роботи мають долучатися ксерокопії основних наукових публікацій за темою КПЗ.

КПЗ є одним із залікових модулів, тому оцінюється і впливає на загальну (підсумкову) оцінку.

Завершене КПЗ подається у роздрукованому та електронному варіантах викладачу, який читає лекційний курс та приймає екзамен з даної дисципліни не пізніше, ніж за 2 тижні до дня іспиту.

Тематика для КПЗу.

1. Конституційне право в зарубіжних країнах.
2. Джерела конституційного права в зарубіжних країнах.
3. Поняття, суть і значення конституції.
4. Види конституцій. Конституція фактична і конституція юридична.
5. Структура і зміст конституції.
6. Властивості конституції.
7. Конституція як політичний документ та ідеологічний документ.
8. Тенденції розвитку зарубіжних конституцій.
9. Загальна характеристика чотирьох етапів розвитку світового конституціоналізму.
10. Поняття і значення конституційного контролю. Органи, що здійснюють конституційний контроль.
11. Правові системи зарубіжних країн і правовий статус особи.
12. Права й обов'язки людини і громадянина.
13. Обов'язки людини і обов'язки громадянина.
14. Інститут громадянства в конституційному праві зарубіжних країн.
15. Способи набуття та втрати громадянства в зарубіжних країнах.
16. Юридичне закріплення поняття політичної партії. Характерні ознаки політичної партії.
17. Контроль за діяльністю політичних партій.
18. Класифікація об'єднань громадян.
19. Державна влада як інститут конституційного права.
20. Розподіл влади. Виникнення, суть та розвиток теорії розподілу влади.
21. Єдність державної влади. Три аспекти єдності державної влади.
22. Інститути безпосередньої і представницької демократії у здійсненні державної влади: загальна характеристика.
23. Форма держави як комплексний інститут конституційного права.
24. Поняття і класифікація форм правління.
25. Монархічна форма правління.
26. Абсолютна, дуалістична і парламентарна монархії.

27. Особливості монархії в деяких країнах.
28. Республіка як форма державного правління.
29. Президентська, парламентська і змішана республіки.
30. Поняття політико-територіального устрою держави і класифікація його форм.
31. Унітарна і федеративна держава.
32. Конфедерація як інститут форми держави.
33. Територіальна автономія.
34. Адміністративно-територіальний поділ.
35. Унітарна держава, поняття та форми.
36. Автономія: поняття та види.
37. Федерація: поняття та види федеративних держав.
38. Суб'єкти федерації і їх правове положення.
39. Конфедерація як союз держав.
40. Співдружність.
41. Поняття та основні елементи державного режиму. Класифікація державних режимів.
42. Поняття і принципи виборчого права.
43. Виборчі системи: поняття та види.
44. Мажоритарна виборча система та її різновиди.
45. Пропорційна виборча система.
46. Змішані виборчі системи.
47. Референдум: поняття і види.
48. Законодавча влада: загальна характеристика.
49. Поняття, види та структура парламенту.
50. Правовий статус члена парламенту. Депутатський імунітет та індемнітет.

7. Самостійна робота студентів

Самостійна робота, як одна із форм засвоєння навчального матеріалу у вільний від обов'язкових занять час і без участі викладача, передбачає особистісно-орієнтовану організацію самоосвіти студента. Організація самостійної роботи вимагає особливої уваги, тому що частина питань кожної теми виноситься на самостійне опрацювання студентами, а матеріал, передбачений для засвоєння під час самостійної роботи, виноситься на екзамен. Самостійна робота забезпечується необхідними навчально-методичними засобами (у тому числі конспектами лекцій, навчально-методичними розробками для самостійного вивчення дисципліни, періодичними виданнями). Студенти мають можливість самостійно опрацювати навчальний матеріал у бібліотеці, навчальних кабінетах і комп'ютерних класах з використанням мережі Інтернет, а також у домашніх умовах (при отриманні відповідного пакету навчально-методичної літератури).

№ п/п	Тематика
1.	Поняття порівняльного конституційного права
2.	Конституції зарубіжних країн: основні положення
3.	Конституційний статус людини і громадянина в зарубіжних країнах
4.	Конституційно-правові основи суспільного устрою
5.	Конституційно-правовий статус інститутів сучасного суспільства
6.	Форми правління і державні режими в зарубіжних країнах
7.	Територіальна організація публічної влади
8.	Інститути безпосередньої демократії в зарубіжних країнах
9.	Законодавча влада: парламент
10.	Виконавча влада: глава держави, уряд
11.	Конституційні моделі судової влади
12.	Основи конституційного права США
13.	Основи конституційного права Великобританії
14.	Основи конституційного права Франції
15.	Основи конституційного права ФРН

8. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ

Трєнінг (англ. *training*) — це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі. Тренування (від англ. *to train* — виховувати, навчати) — комплекс вправ для тренування в чому-небудь. Тренування — система підготовки організму людини з метою пристосування його до підвищених вимог і складних умов роботи й життя.

Порядок проведення тренінгу

1. **Вступна частина** проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

2. **Організаційна частина** полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Можлива наявність роздаткового матеріалу у вигляді таблиць, бланків документів.

3. **Практична частина** реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.

4. **Підведення підсумків.** Обговорюються результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Тематика тренінгу

1. Однією з тенденцій в розвитку порівняльного конституційного права є його соціалізація. Дайте пояснення цьому факту, свою оцінку та наведіть приклади.

2. На підставі ознайомлення з текстом Конституції Франції (чи будь-якої країни на ваш вибір) наведіть приклад конституційно-правових відносин, де суб'єктами є громадські утворення.

3. На підставі ознайомлення з текстом Конституції будь-якої країни Європейського Союзу та Конституції України зробіть порівняльну характеристику правового статусу людини та громадянина.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Порівняльне конституційне право» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: стандартизовані тести; поточне опитування; залікове модульне тестування та опитування; наскрізні проекти; командні проекти; реферати, есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; оцінювання результатів КППЗ; студентські презентації та виступи на наукових заходах; модульна контрольна робота; екзамен.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Порівняльне конституційне право» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
Усне опитування під час занять (1-6 теми) - по 5 балів за тему – макс. - 30 балів. Модульна контрольна робота – макс. 70 балів.	Усне опитування під час занять (7-15 теми) – по 5 балів за тему - макс. 45 балів. Модульна контрольна робота – макс. 55 балів.	Підготовка КППЗ – макс. 40 балів. Захист КППЗ – макс. 40 балів Участь у тренінгах – макс. 20 балів.	Тестові завдання (10 тестів) по 2 бали – макс. 20 балів Теоретичні питання (2 питання) – по 20 балів-макс. 40 балів Кейс (1 кейс) – макс. 40 балів	100

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Порівняльний конституційне право» визначається за шкалою оцінювання:

Шкала оцінювання

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74		D (задовільно)
60-64	задовільно	E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Фліпчарт	1-15
2.	Ноутбук	1-15
3.	Проектор	1-15

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

1. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 38. Ст.502.
2. Виборчий кодекс України : Закон України від 19 грудня 2019 р. № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
3. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 53. Ст.799.
4. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Відомості Верховної Ради УРСР. 1990. № 31. Ст.429.
5. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
6. Конституція Автономної Республіки Крим від 21 жовтня 1998 р., затв. Законом України від 23 грудня 1998 р. № 350-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 5- 6. Ст.43.
7. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI. URL :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
8. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим : Закон України від 10 лютого 1998 р. № 90/98-ВР (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/90/98-вр>.
9. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>.
10. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 03 лютого 2015 р. № 141-VIII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/141-19>
11. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
12. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>.
13. Про Державний реєстр виборців : Закон України від 22 лютого 2007 р. № 698-V (із змін.). URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/698-16>.
14. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05 лютого 2015 р. № 157-VIII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
15. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України від 16 листопада 1992 р. № 2782-XII (із змін.). URL :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>.
16. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII. URL :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
17. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (в ред. Закону від 13 січня 2011 р. № 2938-VI). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
18. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII (із змін.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.

19. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>.
20. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР (в ред. Закону від 22 грудня 2005 р. № 3277-IV). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр>.
21. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
22. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586- XIV (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
23. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25 червня 1992 р. № 2494-XII .URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2494-12.38>.
24. Васильченко Г. Планування розвитку територіальних громад: навч. посіб. Київ: ВІЕН ЕЙ, 2018. 256 с. 44.
25. Калинюк С. С. та ін. Конституційно-правовий статус адвокатури в механізмі реалізації права людини і громадянина на правову допомогу: моногр. Ужгород: Гельветика, 2017. 197 с. 45.
26. Барабаш Ю. Г. та ін. Конституційне право: підручник . Київ: ВАІТЕ, 2021. 528 с.
27. Конституційне право України: підручник. Ужгород: РІК-У, 2020. 504 с.43. Конституційне право України: підруч. 8-е вид. перероб. та допов. Ужгород: Гельветика, 2018. 410 с.
28. Слінько Т. М. та ін. Конституційне право України: підручник. Х. : Право, 2020. 592 с. 46.
29. Fontanelli F. and Martinico G., ‘Cooperative Anatgonists. The Italian Constitutional Court and the Preliminary Reference: Are We Dealing with a Turning Point?’ (2018) Eric Stein Working Paper 5, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1299280, accessed 18 October 2021.
30. Florczak-Wątor Monika, ‘The Capture of the Polish Constitutional Tribunal and its Impact on the Rights and Freedoms of Individuals’ in Jürgen Mackert, Hannah Wolf and Bryan S. Turner (eds.), *The Condition of Democracy. Vol. 2: Contesting Citizenship* (Routledge 2021) 127–142.
31. Florczak-Wątor Monika, ‘The Polish Constitutional Tribunal and its Transformation’ (2020) 32 *European Review of Public Law*, 461–47149.
32. Kawczyńska Monika, ‘The Court of Justice of the European Union as a Law-Maker: Enhancing Interpretation or Acting Ultra Vires?’ in Monika Florczak-Wątor (ed.), *Judicial Law-Making in European Constitutional Courts* (Routledge 2020) 203–220.50.
33. Lepsius Oliver, ‘The Standard-Setting Power’ in Matthias Jestaedt, Oliver Lepsius, Christoph Möllers and Christoph Schönberger (eds.), *The German Federal Constitutional Court: The Court without Limits* (Oxford University Press 2020) 70–130.